

نقش جلوه‌های بصری هنر اسلامی در افزایش یادگیری آموزش آنلاین زبان خارجی از نگاه پست‌مدرنیسم

چکیده

ظهور و گسترش پدیده پست‌مدرنیسم در سال‌های اخیر در زمینه‌های مختلف زندگی اعم از هنر و علوم اجتماعی تا زندگی روزمره انسان قابل توجه بوده و تأثیر این رویکرد در سیستم آموزش زبان خارجی نیز حائز اهمیت می‌باشد. همان‌طور که آموزه‌های پست‌مدرنیسم توانسته در کشورهای صنعتی باعث پیشرفت و رشد می‌شود، این رویکرد جدید می‌تواند کلاس آموزش زبان خارجی را نیز به طرز مثبتی تحت شعاع قرار دهد. کتب و مقالات متعددی در خصوص پست‌مدرنیسم و تأثیر آن در امور زندگی انسان قابل دست‌یابی است ولی هدف این پژوهش روشن‌ساختن جلوه‌های بصری هنر اسلامی و پست‌مدرنیسم در کلاس آموزش و یادگیری زبان خارجی است. روش انجام پژوهش توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر داده‌های منابع کتابخانه‌ای است. بدین ترتیب، ابتدا ویژگی‌های پست‌مدرنیسم به‌عنوان یک حرکت یا یک دوره مابعد تجدد (مدرنیسم) به‌طور خلاصه بر شمرده شد؛ سپس به تأثیر هرکدام از ویژگی‌ها و رویکردها در کلاس آموزش زبان خارجی پرداخته شد؛ سرانجام نتیجه گرفته می‌شود که این ویژگی‌ها می‌تواند بر یادگیری، کشف خلاقیت، انعطاف‌پذیری، فرهنگ‌آموزی، توانایی کار تیمی و سایر مهارت‌های مورد نیاز یادگیری زبان خارجی تأثیری مثبت و روبه‌جلو داشته باشد.

اهداف پژوهش:

۱. تبیین مفهوم پست‌مدرنیسم در کلاس آموزش زبان خارجی.
۲. ارائه پیشنهادات جهت برگزاری کلاس آموزش زبان مبتنی بر اصول پست‌مدرنیسم و کاربرد جلوه‌های بصری هنر اسلامی.

سؤالات پژوهش:

۱. معنای پست‌مدرنیسم در کلاس آموزش زبان خارجی چگونه تعریف می‌شود؟
۲. نحوه برگزاری کلاس آموزش زبان مبتنی بر اصول پست‌مدرنیسم و کاربرد جلوه‌های بصری چیست؟

کلیدواژه‌ها: زبان خارجی، آموزش، یادگیری زبان خارجی، پست‌مدرنیسم برنامه درسی.

مقدمه

مفهوم پست‌مدرنیسم در قرن نوزدهم مطرح گردید. به طوری که در اواخر دهه ۵۰ میلادی در زمینه‌های مختلفی از جمله علوم طبیعی و هنر به جامعه‌شناسی، سیاست، فرهنگ، فلسفه و تعلیم و تربیت ظهور یافت و در نهایت در دهه هفتاد به معماری رسید و این دیدگاه که به نظر برخی متفکرین در کتاب «وضعیت پست‌مدرن» لیوتار در سال ۱۹۷۹ برجسته شد، همه مؤلفه‌های دوره مدرنیسم و نیز دوران سنت را به نقد می‌کشد. طی سال‌های دهه ۱۹۶۰-۱۹۷۰ میلادی در اروپا شاهد سربرآوردن جریانات فکری و نظری متعددی در حوزه‌های مختلف دانش بشری به‌ویژه در علوم انسانی و علوم اجتماعی هستیم (نوذری، ۱۳۷۰: ۸۱-۸۲). پست‌مدرنیسم اصطلاح بسیار بحث‌برانگیزی است که موجب واکنش‌های بسیار تندی در حوزه‌های فکری گوناگون، در ابعاد نظری و سیاسی شده است. امروزه با پیشرفت تکنولوژی و تحولات حاضر در عرصه‌های گوناگون نیاز به تغییر و تحول در سیستم آموزشی زبان به شدت احساس می‌شود. پرواضح است مقالات و کتب مطرح در این زمینه به‌طور جامعی به بحث آموزش و پرورش در دوره پست‌مدرنیسم پرداخته‌اند؛ ولیکن این موضوع تاکنون در زمینه راه‌کارهای مهم در راستای به‌کارگیری روش‌های موجود و نحوه یادگیری زبان خارجی مطرح نگردیده است و در این مقاله سعی می‌شود با توجه به روش‌های تربیتی و آموزشی در این دوره، به بررسی راه‌کارهای نحوه آموزش زبان خارجی در کلاس بپردازیم.

روشنفکران همواره به دنبال پیشرفت و کمال و در اندیشه دستیابی به زندگی مطلوب و جامعه آرمانی بوده‌اند و از پیشرفت نیز به‌عنوان عنصر مهم و اساسی در مدرنیسم و پست‌مدرنیسم یاد می‌شود. اما اوج شکوفایی پست‌مدرنیسم در دهه هفتاد میلادی بود که فیلسوفان فرانسوی نظیر لیوتار، فوکو^۱، دریدا^۲ مدرنیسم را مورد انتقاد قرار دادند. هر چند که پست‌مدرنیسم بیشتر در فرانسه و آن هم در ارتباط با هنر آغاز گردید، ولی به سرعت به خارج از اروپا و نیز علاوه بر هنر، در سایر رشته‌ها و علوم نیز گسترش یافت و اکنون پست‌مدرنیسم در آمریکا کاربرد عملی و حرفه‌ای یافته و در نظام آموزشی، مدیریت، برنامه‌ریزی، سازماندهی، محیط‌زیست و صنایع، سیاست‌گذاری‌های هنری - فرهنگی و جنبش‌های زنان نقش مؤثری دارد. در ایران، اندیشه پست‌مدرنیسم هنوز جنبه کاربردی نیافته، ولی به تدریج مضامین آن در افکار و اندیشه‌های متفکران بروز یافته است (سجادی، ۱۳۷۹: ۵۱). متفکران هنوز در این خصوص باهم اتفاق نظر ندارند که آیا پست‌مدرنیسم گسست از مدرنیسم است یا تداوم و استمرار آن است یا هر دوی آن‌ها. برخی معتقدند پست‌مدرنیسم مرحله تاریخی بعد از مدرنیسم نیست؛ بلکه در تکمیل و بازنگری مدرنیسم به میان آمده است و نه علیه آن. باقری نیز معتقد است که پست‌مدرنیسم به‌عنوان یک حرکت مابعد تجدد چنین نیست که مرحله تاریخی بعد از مدرنیسم باشد، بلکه به‌معنای نوعی بازنگری در آرمان‌ها یا مبناهای مدرنیسم است. گروهی دیگر نیز پست‌مدرنیسم را تلاشی برای یافتن راهی برای خروج از بحران‌هایی می‌شمارند که مدرنیسم به‌وجود آورده است (باقری، ۱۳۸۱: ۶۵). لیوتار معتقد است که پست‌مدرنیسم بستری برای نقد و بسط مدرنیسم فراهم می‌آورد. بر این اساس، او اعتقاد دارد که پست‌مدرنیسم، بخشی از مدرنیسم است و به این معنا، پایان مدرنیسم نیست، بلکه وضعیت آغازین آن است. پست‌مدرنیسم درهم‌شکننده قواعد بدیهی ادراک و معنی به مفهوم مدرن است؛ بنابراین هر چیز پیش از آنکه مدرن باشد باید پست‌مدرن باشد؛ یعنی پیش از آنکه هنجارپذیر باشد، باید هنجارشکن و نقاد باشد (باقری، ۱۳۸۱: ۶۶).

^۱ Michel Foucault

^۲ Jacques Derrida

البته برخی برآنند که هرگونه تلاش برای به نظم درآوردن و تعریف کردن پست‌مدرنیسم با ماهیت آن سازگار نیست، چراکه از صفات بارز فرهنگ و نگرش پست‌مدرنیسم اعتقاد به عدم پیوستگی و نامشخص بودن در جهان معاصر است. برخی از پست‌مدرنیست‌ها اساساً منکر داشتن هرگونه آموزه یا تئوری هستند. به تعبیر برخی، شاید هرگونه تصور و بیان خلاصه از پست‌مدرنیسم، متناقض با خود پست‌مدرنیسم باشد. این دیدگاه یعنی گریز از هرگونه اعتقاد به کل. از نظر لیوتار، پست‌مدرنیسم گریز از هرگونه اعتقاد به کلی‌گرایی است که در مدرنیسم مفروض بوده است. نمونه این کلی‌گرایی، اعتقاد به آن است که روح مطلق یا جریان تاریخی گسترده‌ای وجود دارد که حرکت جوامع در بطن آن شکل می‌گیرد. شکستن این نوع اندیشه کلیت‌گرا حرف اساسی پست‌مدرنیسم است. در دوران پست‌مدرنیسم دیگر اعتقاد به باورها و نظریات جهان‌شمول، از بین رفته است و الگوهای قدرت در این دوره کم‌تر از گذشته سخت و ثابت‌اند و انسان این دوره به دنبال یک هویت یا یک ایدئولوژی باثبات نیست؛ بلکه در پی لذت دنیا، شادی و مصرف‌گرایی است. انسان آزاد خلق شده و باید از قید موانع رها باشد و دانش به انسان کمک می‌کند که از طریق آگاهی رها شود (نوروزی، ۱۳۸۳: ۱۸۱).

با وجود واگرایی بین هنر و علوم، حجم فزاینده‌ای از تحقیقات کمی نشان می‌دهد که یادگیری علم ممکن است در ارتباط با هنر تقویت شود. تحقیقات معاصر کاوش درباره فرضیه‌های علمی در زمینه علوم عصب‌شناسی در مورد اثر فعالیت‌هایی مانند نقاشی، زیبایی‌شناسی بصری و رقص را آغاز کرده است. یادگیری هنر تجسمی به سیستم پیچیده‌ای از عملکردهای ادراکی، شناختی بالاتر و فعالیت مغز متکی است، بنابراین، یک بستر عصبی مشترک و پتانسیل قوی برای انتقال متقابل فرآیند شناختی در یادگیری و خلاقیت را فراهم می‌سازد. بنابراین بررسی نقش هنرهای بصری اسلامی در آموزش زبان خارجی نکته مهم و قابل بررسی است.

درخصوص بحث پست‌مدرنیسم و تأثیر آن بر کلاس‌های آموزشی مقالات و کتب متعددی چاپ شده که از جمله مهم‌ترین آن‌ها مقاله تعلیم و تربیت در منظر پست‌مدرنیسم به تألیف دکتر خسرو باقری به سال ۱۳۸۱ و نیز مقاله دلالت‌های تربیتی دیدگاه پست‌مدرنیستی لیوتار و نقد آن از حجت‌اله فانی به سال ۱۳۸۳ بوده که در هر دو مقاله به شیوه‌های تربیتی و آموزشی در دوران پست‌مدرنیسم پرداخته و برآنند روش‌های به‌روز آموزشی در این دوران را به تصویر بکشند. مقاله‌ای نیز در زمینه تعلیم و تربیت اسلامی در دوران پست‌مدرنیسم توسط مهدی سجادی به رشته تحریر درآمده است و لیکن همچنان جای خالی نوشته‌هایی درخصوص آموزش زبان خارجی در دوران پست‌مدرنیسم به چشم می‌خورد.

نتیجه‌گیری

باتوجه به مباحث مطرح شده می‌توان گفت آموزش و یادگیری زبان خارجی همانند سایر زمینه‌ها تحت تأثیر نظریه‌های پست‌مدرنیسم قرار گرفته است و کلاس درس و روش تدریس زبان خارجی نیازمند تغییر برای موفقیت سریع‌تر، ایجاد انگیزه بیشتر در یادگیری زبان خارجی است که متأسفانه هنوز روش تدریس قطعی و نهایی بر مبنای الگوهای پست‌مدرنیسم در دسترس نبوده و این مهم نیازمند تفکر و اندیشه بیشتری است. همان‌طور که مطرح شد پست‌مدرنیسم خاستگاه پویایی و جنبش و برگرفته از تأثیرات چندوجهی در اجتماع است و برای یافتن یک روش تدریس که پاسخگوی نیاز معلمان و زبان‌آموزان در رده‌های مختلف سنی باشد، باید نهایت انعطاف‌پذیری در طرفین و حتی در سیستم‌های بالاتر و سیاست‌گذار وجود داشته باشد. شاید برشمردن چند نکته درخصوص پیشبرد نظریه‌های پست‌مدرنیسم در

کلاس زبان خارجی طی مقاله حاضر، بتواند در راستای یادگیری بهتر زبان نقش داشته باشد. همچنین به معرفی بیشتر نقش کاربست جلوه‌های بصری هنر اسلامی در آموزش زبان خارجی بپردازد.

فهرست منابع و مآخذ:

باقری، خسرو. (۱۳۸۱). «تعلیم و تربیت در منظر پست‌مدرنیسم». مندرج در: م. مهر محمدی (پدیدآورنده)، برنامه درسی: نظرگاه‌ها، رویکردها و چشم‌اندازها، مشهد: آستان قدس، ۸۴-۶۳.

بیات، عبدالرسول و دیگران. (۱۳۸۵). فرهنگ واژه‌ها. تهران: انتشارات سمت، اندیشه و فرهنگ دینی.

تقی‌زاده، علیرضا. (۱۳۸۴). «نقش هنر در آموزش و پرورش کودکان دبستانی». همایش سمپوزیوم علوم زمین. دوره ۲۴.

سجادی، سید مهدی. (۱۳۷۹). «تربیت اخلاقی از منظر پست‌مدرنیسم و اسلام». فصلنامه تربیت اسلامی، شماره ۲، ۸۹-۴۹.

فانی، حجت‌اله. (۱۳۸۳). «دلالت‌های تربیتی دیدگاه پست‌مدرنیستی لیوتار و نقد آن». مجله نوآوری‌های آموزشی، شماره ۹، ۸۷-۶۶.

فرم‌هینی فراهانی، محسن. (۱۳۸۳). پست‌مدرنیسم و تعلیم و تربیت. تهران: انتشارات آبیژ.

لیوتار، ژان فرانسوا. (۱۹۷۹). وضعیت پست‌مدرن. مترجم: حسنعلی نوروزی، تهران: انتشارات گام نو.

نوذری، حسینعلی. (۱۳۷۹). پست‌مدرنیته و پست‌مدرنیسم: تعاریف، نظریه‌ها و کاربست‌ها، تهران: انتشارات نقش جهان.

نوذری، حسینعلی. (۱۳۷۰). صورت‌بندی مدرنیته و پست‌مدرنیته. تهران: انتشارات نقش جهان.

نجاریان، پروانه؛ پاک‌سرشت، محمدجعفر و صفائی مقدم، مسعود. (۱۳۸۲). «مضامین پست‌مدرنیسم و دلالت‌های تربیتی آن». مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ش ۱، ۸۹-۱۰۶.